

kisvárdai lapok

33. évfolyam 3. szám - 2021. június 21. hétfő

SzedjeteK szét (Domonkos István művei alapján)

R.: Mezei Kinga

A szabadkai Kosztolányi Dezső Színház előadása

„A fiú, aki „menni külföld”, mert majd ott jobb lesz, és elszakadhat az őt magához láncolni akaró szülőktől, a zenészek, akik végre jazzt játszhatnak, igaz, a repertoár kissé lapos, de legalább a tengerparton szebb az ég kékje, a lány, aki lehet, hogy Bécsből jött, de valószínűbb, hogy ő is csak elmenekült keletről, mert sehol se jó, és ha boldogság nincs, legalább szex legyen, az öreg csöves, aki valójában költő és mindig Olaszországba készül és az író. Domonkos István, aki a hetvenes években emigrált a Vajdaságból vagy inkább menekült, de a lényeg, hogy maga mögött hagyta az otthonát, de lélekben sose igazán. Ők mind keresnek valamit, aztán ha nem találták meg, akkor keresnek tovább, aztán ha lett valami, még többet akarnak, de aztán rájönnek, hogy ez nem a boldogság.”

Szepesi Krisztina

**Magyar
Színházak
33. Kisvárdai
fesztiválja**

2021. június 18-26.

Szakmai Klub

Elkezdődtek az előadásokról szóló szakmai beszélgetések is a Magyar Színházak 33. Kisvárdai Fesztiválján. Az első napon szereplő két előadás közül a beregszászi produkció szakmai beszélgetése elég kurta volt, éppen csak ízelítő, hiszen a társulatnak még aznap vissza kellett utaznia. (Joël Pommerat: Ez a gyerek, rendezte Oleh Melnyicsuk) A Boldogtalanokról már hosszabban tudtak beszélgetni a klub vendégei. A gyergyószentmiklósi Figura Stúdió Színház előadása egyöntetű tetszést aratott a szakmai hozzászólók körében, dicsérték a kivitelezés minden részletre kiterjedő aprólékosságát, az előadás felépítettségét, a vizuális effektusokat, a díszletet, a színészi munkát is. Általános véleményként fogalmazódott meg, hogy a rendező, Albu István nagyon következetes világot épített fel Füst Milán művéből, a színpadra alkalmazott filmes megoldásaival, a monokróm színvilággal, átgondolt szerepértelmezésekkel nagyon erős, elgondolkodtató olvasatot hozott létre.

Másfajta módon lépett túl a realizmuson a kassai Thália Színház Pintér Béla Parasztoperájából készített előadása, amelynek tulajdonképpen itt, Kisvárdán valósult meg a premierje, hiszen a társulat itt mutatta be először közönség előtt a darabot. A hozzászólásokban elsősorban az előadás stilisztikai precizitását méltatták, külön kitérve arra, ahogyan a díszlet és a jelmez viszatükrözi a népi kultúra szétesését. Csujka László filmrendező úgy fogalmazott, egyfaj-

ta „hordalékosság” jellemezte a színpadon ábrázolt világot. A beszélgetés moderátora, Viola Szandra költő ezt a posztmodern lélekkel állította párhuzamba, azzal, hogy ma már nem tudjuk úgy átélni a tragédiát, mint mondjuk egy görög drámában, ma inkább

tragikomikusan fogalmazunk. Többen dicsérték az előadás ívét, amely ebből a komikumból a balladisztikus fogalmázmódig jut el, illetve a legtöbb hozzászólás a kiváló színészi munkát emelte ki a kassai társulat erényeként.

Ungvári Judit

Szedjetez szét

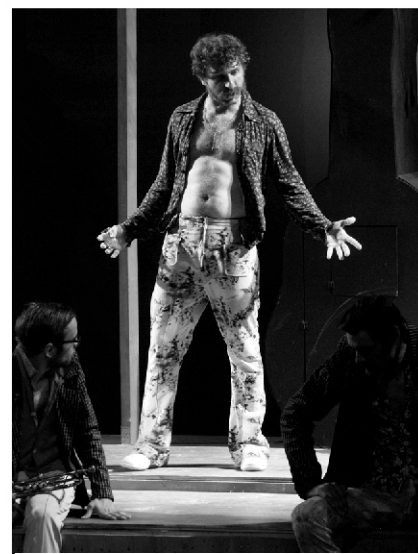
Lehet, hogy a migrációban minden nap vasárnap, de amikor ülsz a zavaros Tisza partján, iszod a jó hazai, vajdasági pálinkát, nézed, ahogy úszik a trutyi és közben virágzik a mandulafa... Na az az igazi élet.

Megmosolyogtatóan naiv, hebehurgyán romantikus, de bizony, ha valaki megtalálta a kolbászból a kerítést külföldön és kiderül, hogy annak se sokkal jobb az íze, mint az otthoninak, hát elkapja a honvágy, valami körülírhatatlannak a hiánya.

A fiú, aki „menni külföld”, mert majd ott jobb lesz, és elszakadhat az őt magához láncolni akaró szülőktől, a zenészek, akik végre jazzt játszhatnak, igaz, a repertoár kissé lapos, de legalább a tengerparton szebb az ég kékje, a lány, aki lehet, hogy Bécsből jött, de valószínűbb, hogy ő is csak elmenekült keletről, mert sehol se jó, és ha boldogság nincs, legalább szex legyen, az öreg csöves, aki valójában költő és mindig Olaszországba készül és az író. Do-

monkos István, aki a hetvenes években emigrált a Vajdaságból vagy inkább menekült, de a lényeg, hogy maga mögött hagyta az otthonát, de lélekben sose igazán. Ők mind keresnek valamit, aztán ha nem találták meg, akkor keresnek tovább, aztán ha lett valami, még többet akarnak, de aztán rájönnek, hogy ez nem a boldogság. Ha vége a szezonnak, az nem csak a munka végét jelenti a tengerparton, hanem valamiféle szürke fátyol kerül az isztriai tengerpartra, afféle depresszív homály, hogy megint vége, és már nincsenek vendégek, kiürült a part és az utolsó akkordot is eljátszották. A család távol, igaz, minden levélből csak a panasz ömlik, hogy beázott a tető és pénz is kellene még, de mégiscsak család. Őértük van az egész. Mindenki széttép, szétszed, belevisz a rosszba és te hagyod, mert majd jobb lesz. Egyszer biztos jobb lesz.

Mészáros Gábor, Kucsov Borisz, Búbos Dávid, Hajdú Tamás, Pálfi Ervin és Kőműves Noémi virtuózan ugrik egyik

karakterből a másikba, némi-lyik egy egész élet néhány percben, mások csak egy nűansz, egy hang a zongorán, de mindegyik finoman pasztelles bájjal mutat be életpillanatokat. Olyanokat, amiket elhazudunk, hadd higgyék, hogy nekünk ott a határ másik oldalán összejött az élet. Nem nagy pillanatok ezek, hanem állapotok inkább. Nem fejlődnek a karakterek, már ha a halál vagy a halál vágya nem tekinthető fejlődésnek, hanem inkább próbálnak így vagy úgy felszínen maradni és saját maguknak is azt hazudni, hogy ez volt a jó döntés. Hogy a diktatúrából, a nyomorból, a munkanélküliségből ez volt a kiút, és habár a szeretet, ölelés és a Tisza partja volt az ára, azért jó ez így. Domonkos István sose tudta elfeledni, mit hagyott ott, és jó is ez így. Írásaiban megörökítette ezt a szorongató és oly nehezen körülírható érzést és karakterei Mezei Kinga rendezésében a színpadon kelnek életre, hogy álomszerű képeikkel valóságossá és személyessé tegyék sok generáció sokat feláldozó kalandját, tragédiáját, útkeresését.

Az a két világ közötti lét

Mezei Kinga Jászay Mari-díjas színházi alkotó és a **Szedjetek szét** című előadás rendezője, melyet a fesztivál harmadik napján mutattak be. A **Kosztolányi Dezső Színház** előadása **Domonkos István vajdasági író munkásságából** merít.

Hogyan fog hozzá valaki egy életmű feldolgozásához? Miként ragadtad meg az alkotó esszenciáját és Domonkos esetében mit tartotál igazán fontosnak?

A feldolgozás kifejezés nem teljesen pontos, inkább úgy mondanám, hogy szemezgettünk az életműből, ami alatt azt kell érteni, hogy nemcsak a darab alapjául szolgáló Kítőmött madár regény egyszerű adaptálásáról volt szó, hanem a mű bizonyos szálait használtuk fel, bizonyos karaktereit vettük kölcsön. Ezen kívül Domonkos más regényeiből is áttemeltünk jellemeket, mint a *Via Italia*, és novelláiból, verseiből is dolgoztunk. Ezeknek az elemeknek és hatásoknak az összességéből állt össze a szöveggönyv.

*2004-ben megrendezted a *Via Italia*-t is. Domonkos munkássága láthatóan fontos szerepet tölt be nálad.*

Domonkos egy elképesztően természetes ember és ez az írásain is érezhető. Karakterei olyan jellemek, akik végtelemül közel állnak hozzánk, mert olyanok, mint mi. Olyanok, mint a vajdasági ember. A mi habitusunkban, a mi nyelvezetünkön tudnak megszólalni.

Miben jelenik meg ez a bizonyos habitus?

A kultúrák keveredése az egyik legfontosabb dolog, ami hatással van ránk. Magyarországon mindig azon szoktak csodálkozni, honnan van bennünk ennyi energia, honnan ered ez a bohémság, vagy talán vadság. És nyilván a balkán kultúrából. A másik oldalon, Szerbiában pedig mindig a líraiságot emelték ki, a vajdaságiakra jellemző egyfajta finomságot, érzékenységet, ami pedig a magyar nyelv adottságaiból, hagyományainkból, a népzeneből jön. Ez a kettő nagyon érdekes módon keveredik. Ez az egyik fontos elem, a másik pedig, amiről a darab is szól, az a két világ közötti lét. Egyfajta sehova sem tartozás és a nagy kérdés: menni, vagy nem menni. Annak ellenére, hogy sok mindent nehezen bírunk elviselni abban a közegben, mégis nagyon szorosan kötődünk hozzá és nem tudnánk megválni tőle.

Egyfajta kettősség volt jelen a darab előkészületei során is. Tudtommal a járvány kitörésekor kezdtétek meg a munkát, online. Hogyan kell elképzelni egy internetes próbát?

Fontosnak tartottuk, hogy a színészeket is bevonjuk az alkotás folyamataiba. A lezárások után ezt úgy tudtuk megoldani, hogy a darab fő kérdéseit feltettük nekik és mindenki egymaga dolgozta ki a válaszokat, amiket mi végül inspirációként használtunk fel

Jelenet a *Szedjetek szét* előadásából

a szöveggönyv megírásához. Ezért is van, hogy Domonkos szövegei mellett mi is hozzá tettünk a dialógusokhoz és a színészek saját szavai is felcsendülnek a darabban. Közös alkotás eredménye ez a darab. Ami nagyobb nehézséget okozott azok az online olvasópróbák voltak.

Hátrányosan hatottak ezek a körülmények az előadásra?

Nem mondom, hogy ne lett volna nehéz, és ne lett volna hiányérzet bennem és a többiekben is. De kétségtelenül más jellegű hozományai voltak annak, hogy a közös diskurzusok helyett mindenki „rá volt kényszerítve”, hogy magában elmerülve kutasson saját válaszai után. Más előadást született volna egy normális helyzetben.

Harsányi Domonkos

Halálperformansz

Színházban vagyunk. Színházban vagyunk? Ez már az előadás? Elkezdődött? Mi történik pontosan? Ilyen és ehhez hasonló kérdéseket vet fel és szed ízekre a csíkszeredai Csíki Játékszín társulata Halász Péter Gyerekünk című drámája segítségével.

Az előadás expresszív, extravagáns, exhibicionista színpadképe könnyen elterelheti figyelmünket a provokatív szöveg és a kiáradó, folyton interakcióba lépő játék alatt megbúvó esszenciáról. Ám ez az elsőre tűnékenynek ható réteg, jelentés ott rejlik a rituális térbe való bevezetődésben. Megbújik a meghökkenítő – a cross-dressingre, drag-re és az Adams family-re egyszerre emlékeztető – halotti maszkokban, a leukémia csendes csepegésében, adagolásában, és abban a hirtelen csattanásban, amely elválasztja a tudattal érzékelt materiális világot a tudatban képződő álmokképtől.

Hatházi András rendezésében a performansz jellegzetességei a rituális ünnepek szokásrendjével és a haláltánc műfajával keverednek. A ritualitást erősíti az, hogy a néző az első pillanattól kezdve meg van fosztva kényelmes passzivitásától, hiszen a játzók átvezetik a színpad mögött, majd azon keresztül. Ebben a performatív aktusban a már beérkezett nézők az újabbakat nézik, míg az éppen most érkezők maguk is színészáválnak a teljes reflektorfény-

ben úszó színpadon. Habár a közönség leülhet a nézőtéren, a legtöbb jelenetben fenntartják aktivitásukat: a játzók interakcióba lépnek velük, amely által az előadás azt az érzetet kelti, hogy egyszeri, megismételhetetlen dolgot látnak, amelynek maguk is résztvevői, alakítói.

Ugyan e két aspektus talán szembetűnőbb a Gyerekünkben, a performansz-szerű rituális játék összességében mégis a haláltánchoz áll legközelebb. Nem csupán annak szövegében jelenik meg ez a kifejezés, amikor a leukémiás gyermeket látjuk a kórházban, valamint nem kizárólag a nézőkkel folytatott interakciókban van jelen a halál motívuma, amely a gyógyszerek és drogok közötti határvonal elmosásával, az unalom és halál fogalmának összekapcsolásával egyaránt megjelenik. A halál tetten érhető a többszörösen önreflexív szituációkban. A játék a színpadon elhelyezett tükör-öltözőasztalokban megkettőző-

dik, a játzók pedig szinte állandóan reagálnak a történetek színháziasságára, elbizonytalanítva ezáltal önnön funkciójukat és létüket.

A halál láthatatlan játzóként az előadás első pillanattól kezdve a színészekkel együtt kísér minket a tisztító tűzbe, ahol a katarzis, a megtisztulás végbemehet. A halál mindenkiért eljön. Egyenként, ám az archetipikus figurákkal együtt szállunk alá sírunkba. Az anya, a feleségét megcsaló apa, szeretője, a titkár... Bizonytalan, a halál mikor karolt belénk: az egyik pillanatban még itt vagyunk, a színház előtt. Élünk – a másik pillanatban pedig... mi történik? Élünk vagy már meghaltunk? Ez már az előadás? Vagy vége van? Mikor van vége? A színrevitel több eleme hathat túlzónak, feleslegesnek – a tudat és a tudatalatti szürrealitását azonban nem lehet számonkérni.

Játsszunk egyet!

Hatházi András rendezőt, a csíkszeredai Csíki Játékszín Halász Péter: Gyerekünk című előadása kapcsán kérdeztük.

Halász Péter drámájának a vége, miszerint a leukémiás kisfiú túléli betegségét, ám felnőtt korára homoszexuális lesz, igen aktuálisan szólt tegnap a Zsinagógában.

A motivációm egy volt, megcsinálni a szöveget. Semmiféle aktuálpolitikai szándék nem vezérelt, az érdekelt hogyan viszonyul az átlagember a szövegben felvetett kérdésekhez akár Kisvárdán, akár Csíkszeredán, bárhol a világban. Most Magyarországon az újonnan meghozott törvény miatt máshova, a darab végére kerülhetett a hangsúly.

Egy történet elmesélésén túl a Gyerekünk című dráma a színház miértjére, egy előadás definiálására is ad izgalmas lehetőségeket. Ez a szándék vezérelte a darabválasztást?

Nincsenek előre eltervezett elképzeléseim, mit szeretnék megcsinálni. A volt igazgató, Kányádi Szilárd, mikor felkért erre a munkára, akkor Deák Katalin dramaturg javaslatára vettem kézbe Halász Péter drámáját. Mikor először elolvastam, megijedtem, mit tudok majd belőle kihozni. Többszöri olvasás után azonban már nem tűnt annyira lehetetlen vállalkozásnak. Megmutattam a látványtervezőnek, Hatházi Rebekának, akinek javaslatára az Addams Family-világ megjelenítése megindította a fantáziám, és összeállt a fejemben a kép. El-

küldtem a színészeknek a szöveget, a kezdeti kétségbeesésükön a rengeteg játéklehetőség lendítette át őket. Közösen gondolkodtunk a próbafolyamat alatt, igazi Devised theatre-ként dolgoztunk (Devised theatre – gyakran kollektív alkotásnak nevezik – a színházkészítés egyik módszere, amelyben a szövegvagy az előadás szerkezete az előadó együttes együttműködő, gyakran improvizatív munkájából származik – a szerk.)

Állandó munkatársakkal dolgozik?

Kezd kialakulni az állandó munkatársaim csoportja. Nagyrészt Deák Katalin dramaturggal dolgozom. Eddig állandó látványtervezővel nem működtem közre, ám nemrég végezte el Marosvásárhelyen Rebeka lányom a látványtervező szakot, amely lefedi a díszlet-jelmez, kellék-smink megálmodását is, és a rábízott feladatokat jól vette, így most már munkatársamként tekinthetek rá.

Az előadás egy pontján megkérlik a nézőket ne árulják el, ha unatkoztak, ugyanis így a támogatás megszűnése veszélyeztetheti a színházat. Ez mennyire reális probléma Csíkszeredán?

Ezen soha nem gondolkodtam. Eddig nem volt rá példa, hogy tartanunk kellett volna a támogatás megvonásától, mert nem tetszett a nézőknek a darab. Úgy tartom, játszunk egyet, és erre vagy vevő a néző, vagy nem. A színház működése érdekel. Mit csinál a színész, milyen viszonyban áll a nézővel, azokat

a helyzeteket keresem, amikkel Sztanyiszlavszkij nem tudott mit kezdeni.

Az előadás bővelkedett a Magyar Színházak Kisvárdai Fesztiválját érintő utalásokkal. Hogyan születtek ezek?

Hatházi András: Javarészt a mai próbán kerültek bele, nem láttuk értelmét például olyan előadások felsorolásának, amelyeket a nézők nem láthattak. Az előző pár nap produkcióit említettük meg, a Boldogtalanokat, a Dérnyét, a Parasztoperát, amit nagyobb valószínűséggel láthatott a mi nézőnk is. Továbbá falunevet változtattunk, Somlyó helyett Ajakról érkezik be Mariska néni a mi történetünkbe. A néző így közelebbinek érzi a színházat, nem akarok múzeumot csinálni, most történik minden, erre kell reagálnunk. Az esti előadásban is hoztak a próbán nem megbeszélte reakciókat a színészek. Ha adódik egy pillanat, harapjanak rá, nézzük meg mi születik belőle, erre biztatom őket.

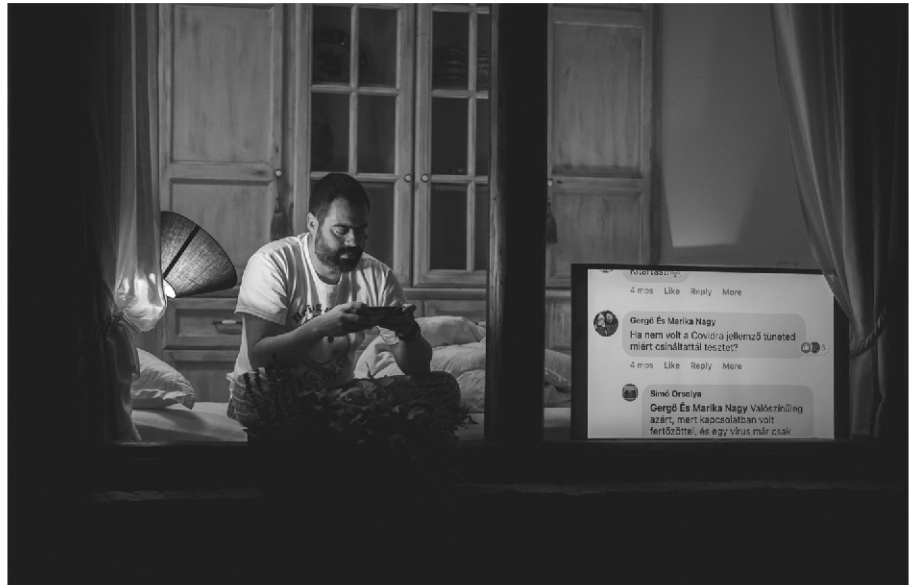
Táborosi Margaréta

#mindenrendbenvan

A Székelyudvarhelyi Tomcsa Sándor Színház társulata a Meghatározhatatlan időre című performansszal, nyolc különálló jelenettel lepte el Kisvárdá utcáit, a vándorló közönség tehát nyolcszor hét percben nézhette végig, miként működik az ember a kirakatban, abszurd csodálkozással láthattuk vissza üvegéből saját magunkat. Gyerekkortól karrierig, a mellőzött állapoton át a rejtőzködésen keresztül a láthatóságig küzdünk, és küzdünk a kilátástalanságban, hogy valami furcsa ösztönös élni akarásunkkal mégis foggal-körömmel ragaszkodjunk ahhoz és kapaszkodjunk abba, ami van, vagy abba, ami nincs, a fő, hogy láthatóvá váljunk. #mindenrendbenvan, csak ne lássák, hogy nem így van. Kirakat itt minden.

A performansz rendezője Vladimir Anton, és a kirakatszínház formáját a jelenlegi járványhelyzet ihlette, így keresve a kontaktot a közönséggel. Mégis azt gondolom, nem is feltétlenül kell ehhez a kirakatszínházi kissorozathoz (sem) világjárvány, hiszen a jelenetek önmagukban – járvány nélkül – is érvényesek, értelmezhetőek. A nyolc mini történet csak időben mini, de a hét perc lényegében egy-egy életszakasz aktuális állapotát mutatja be.

Az első történet az óvodás kisfiú története, aki természetesen szerelmes egy kislányba, ezt éppenséggel el is mondaná neki, de a környezet fojtogató hatására olyan mondatok cikáznak a kisfiú fejében, amelyek bőven elegek ahhoz, hogy eltántorítsák a szerelmi vallo-

mástól. „Ha fiú vagy, akkor rossz vagy!”, ismételgeti...

Az óvodás kisfiú történetét már egy felnőtt férfi néhány percének kihangosítása követi: talán nem a járványnak köszönhető, hiszen rég-es-régi jelenség, hogy az online térben nyíltan vagyunk idegen emberek trágár és érzéketlen kommenttámadásainak kitéve, már-már észre sem vesszük, fel sem vesszük, csak valami furcsa rossz érzéssel folytatjuk tovább a napunkat, miután elolvastuk, hogy miért butaság, amit – jelen esetben – a betegséggel kapcsolatban gondolsz, érzel, tapasztalsz.

A kommenteket olvasó férfi története mellett további aprónak tűnő kis történetek váltak az utca részévé, így például egy női vallomás a próbababák kereszttüzeiben. Egy rendkívül megindító őszinte kis monológ arról, milyen is ő, milyen szeretne lenni, vagy éppen milyennek fogadja el saját magát. Micsoda szépség van az utóbbiban. És természetesen ott van a szerelem is:

szeretni szeretne, na de nem olyan szenvedélyesen, mint a filmekben, hanem úgy igazán...

A papír kevés pedig minden jelenet szót érdemelne, de ha már színházi fesztivál, akkor ne menjünk el a színész férfi története mellett. Pusztán a véletlen műve, vagy a csillagok szerencsés együttállása, hogy mire a színész férfi kirakatához értünk, már sötétedni kezdett, a fényekkel tehát még inkább színházi hangulat teremtődött. Adott a művészember, aki éppen festi magát egy előadás előtt. Visszafojtott nyugtalanság van benne, izgul, de izgatott, fél, de várja, hogy végre a színpadra léphessen, adhasson, átadhasson, segítsen, műveljen mindazért, hogy hihessen abban, hogy a közönség ebből majd megérez valamit. A színész történetének vége, hogy mire elkészül a festéssel, mire már fejben is egészen készen áll, akkor a járványhelyzet miatt lefűjják az előadást. Kicsit olyan ez is, mint az élet: mire készen lennénk...

Szabó B. Eszter

Billy van Zandt – Jane Milmore: Bocs, félrement
Az Orlai Produkció előadása

Mai program

10:00 – K3 – Koncentráció,
Kreativitás, Kooperáció
Móczár Bence workshopja
Helyszín: Konferenciaközpont

11:00 – Szakmai Klub
Moderátor: Viola Szandra
11:00: *Szedjétek szét / 12.00: Gyere-
künk / 13.00: Meghatározott
időre.* Helyszín: KVMK Pódiumterem

11:00 – VITÉZ LÁSZLÓ ÉS
AZ ELÁTKOZOTT MALOM
Az Aradi Kamarasz. és a Szegedi
Pincesz. közös produkciója
Helyszín: Zsinagóga

13:30 – Villám-workshop
kritikus mesterkurzus
Helyszín: KVMK Pódiumterem

14:00 – Kollektív szerepépítés –
Arlequin Sardar Tagirovsky
workshopja
Helyszín: KVMK VI. oktatóterem

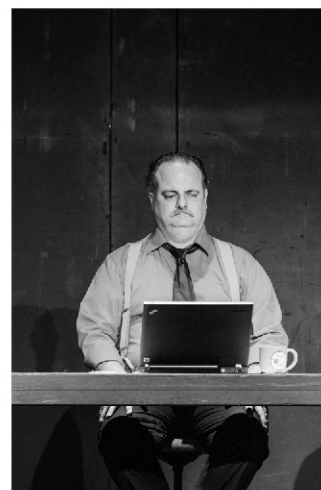
14:30 – Szakírói Kurzus Eszenyi
Enikő vezetésével
Helyszín: KVMK Pódiumterem

19:00 – Branislav Nušić:
A GYÁSZOLÓ CSALÁD
A szabadkai Népszínház Magyar
Társulata előadása
Helyszín: KVMK színházterme

19.30 – RAKONCZAI PIANO GARDEN
– Rakonczi Imre zenés estje
Helyszín: Coffee Tea Area

21.00 – Csokonai Vitéz Mihály: AZ
ŐZVEGY KARNYÓNÉ S KÉT
SZELBURDIK Az Aradi Kamarasz.
és a Szegedi Pincesz. közös pro-
dukciója. Helyszín: Zsinagóga

21.00 – Peter Shaffer: RÖVID-
ZÁRLAT (Black Comedy)
A Veres 1 Színház előadása
Helyszín: Bagolyvár

kisvárdai lapok

A Magyar Színházak
33. Kisvárdai
Fesztiváljának napilapja

Szerkesztő:

Ungvári Judit

Munkatársak:

Tölli Szofia, Oláh Zsolt

Fotók:

Godó-Révész Rebeka

Tugya Vilmos

Nyomdai előkészítés:

Kóczon Nikolett

Nyomdai kivitelezés:

Imi Print Nyomda

Felelős kiadó: Nyakó Béla

ISSN 1587-8325

www.kisvarda.szhaz.hu

A Magyar Színházak 33. Kisvárdai Fesztiváljának támogatói:

nka
Nemzeti Kulturális Alap

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

KISVÁRDAI VÁROS
ÖNKORMÁNYATA

SZABADTERTI
SZÍNHÁZAK
SZÖVETSÉGE

Déryné
program

F
Frisz FM Kisvárcs